

Prikazi, izvještaji, bilješke.

Važnije odredbe i rješenja sv. Stolice u Acta Apostolicae Sedis g. 1926.

Priopćio: Dr. I. A. Ruspini.

I. Krunica od stakla. U »Upozorenju« (Monitum), koje se nalazi na čelu autentičnog popisa apoštolskih oproštenja od 17. Febr. 1922., izrečeno je, da se mogu oproštenjima providiti samo one krunice, križevi, kipići i medalje, koje nijesu od kositra, slova, stakla ili slične materije, koja se lako lomi i ništi.

S time kao da je u opreci rješenje Congr. Indulgentiarum od 29. Febr. 1820. ad 2-um, gdje se izrijeком kaže, da se mogu oproštenjima providiti krunice, ako su zrnca od jakog i punog (ne — šupljeg) stakla (»dummodo globuli sint ex vitro solido et compacto«)

Pitalo se stoga, da li se gore navedeno »Upozorenje« imade shvatiti u smislu rješenja Congr. Indulgentiarum od 29. Febr. 1820., t. j. da li se mogu oproštenjima providiti krunice, ako su zrnca od jakog i punog stakla, a sv. Penitencijarija (A. A. S. XVIII, 24) odgovorila je dne 21. Dec. 1925.: »Affirmative«.

II. Dački dvoboji. Na upit, da li kaznama Zakonika (kan. 1241. i kan. 2351) potpadaju dački dvoboji, kakovi su u porabi u Njemačkoj (t. zv. Bestimmungsmensuren), a kod kojih redovno nema pogibelji, da se zadade smrt ili teška rana, odgovorila je Congr. Concilii (A. A. S. XVIII, 132—138) dne 13. Juna 1925., da i takovi dvoboji potpadaju kaznama kan. 1241. i kan. 2351. Zakonika.

Već je dne 9. Aug. 1890. Congr. Concilii (Thesaurus resol. S. Congr. Concilii tom. CXLIX, 769 ss) izjavila bila, da takovi dački dvoboji potpadaju erkvenim kaznama. Novi Zakonik ne daje definicije kanoničkog delikta dvoboja, nego je pojam toga delikta, kako ga je autentičnim tumačenjem ustanovilo spomenuto rješenje, naprosto preuzeo iz ranijega prava. Na tomu temelji se i najnovije rješenje Congr. Concilii od 13. Juna 1925.

Kod upitnih dačkih dvoboja rabe se mačevi, koji su posvema tupi, izuzevši šiljak. Takovim se oružjem može po sebi da zadade smrt ili teška rana, no borci su pri dvoboju tako zaštićeni i oprem-

ljeni, da je redovno isključena pogibelj smrti ili teške rane. Ti dvoboji služe kao vježba i priprava za druge, gdje se rabe posvema oštri mačevi i gdje nema zaštitne opreme, pak postoji zato kod njih redovno pogibelj smrti ili teške rane; pače se članovi t. zv. borbenih udruženja (schlagende Verbindungen) obvezuju na opisane vježbe bezuvjetno, a na dvoboje sa posve oštrim mačevima i bez zaštitne opreme uvjetno, t. j. za slučaj, da budu uvrijeđeni ili izazvani. Ta je veza s tim drugim dvobojima, po našem sudu, i razlog, da ovakovi dački dvoboji, iako kod njih redovno nema pogublji smrti ili teške rane, ipak potpadaju kaznama Zakonika.

III. Spaljivanje mrtvaca. Povodom učestale propagande za spaljivanje mrtvaca upravila je u toj stvari Congr. S. Oficij posební »Naputak« (A. A. S. XVIII, 282—283) dne 19. Juna 1926. na sve Ordinarije, koji u jezgri ovo sadržaje:

Spaljivanje mrtvaca barbarski je običaj, koji se kosi ne samo sa kršćanskim već i sa prirodnim osjećajem pijeteta prema tjelesima pokojnika, a i sa stalnom od iskona uvedenom disciplinom Crkve. Kongregacija opominje pastire kršćanskog stada, neka vjernike pouče, kako neprijatelji kršćanskog imena preporučuju i šire spaljivanje mrtvaca, e da bi tim duh odvratili od pomisli na smrt i od nade na uskrsnuće tjelesa te tako utrlí put materijalizmu. Iako spaljivanje tjelesa nije u sebi zlo, pače u izvanrednim prilikama radi općeg boljka i dopušteno, ipak je ono samo kao i pogodovanje njegovo redovno teško zabranjeno i zato opravdano po papama mnogo puta, najposlije i u novom Zakoniku (kan. 1203, § 1), zabačeno.

Pokojniku, čije se tijelo spaljuje na osnovu odredbe drugih lica, smije se dati crkveni pogreb, ako se shodnom objavom — da je spaljenje odabrano ne po pokojniku, već po drugima — može uspješno ukloniti sablazan; ne može li se to učiniti poradi posebnih mjesnih ili vremenskih prilika, ima se takovom pokojniku uskratiti crkveni pogreb.

Pokojniku, koji je sam odredio, da mu se tijelo spali, a nije to prije smrti požalio i odredbu opozvao, ne smije se dati crkveni pogreb. Okolnost, da je pokojnik za života običavao, da koji vjerski čin izvršuje, a i mogućnost, da je pred samu smrt požalio svoju odredbu, ne dostaju, da mu se smije dati crkveni pogreb, jer ta nagađanja o opozivu dane odredbe ne pružaju dokaz te se na nje ne može da uzme obzir u spoljašnjem sudu.

Zabrana crkvena pogreba obuhvata: eksekvijske u crkvi, blagoslov tijela ili pepela i sahranjivanje na blagoslovljenom groblju.

Konačno pozivlje »Naputak« Ordinarije, neka se prema potrebi sastanu pri svojem metropoliti i zajedno ispituju i ustanove shodne mjere u toj stvari; o svojem vijećanju, zaključenim mjerama i uspjehu neka kasnije izvijeste sv. Stolicu.

Naši su Ordinariji već o toj stvari vijećali na zadnjim biskupskim konferencijama u Zagrebu i izdali odnosne svoje upute i propise u skupnoj okružnici.

IV. Propis o svećenicima u stranim lječilištima. Kongregacija Concilii upravila je dne 1. Jula 1926. na sve Ordinarije okružnicu o svećenicima, koji radi liječenja, oporavka ili ladanja borave izvan svoje biskupije (A. A. S. XVIII, 312—313). Okružnica sadrži ove propise:

1. Svećenici, koji žele da na neko vrijeme podu na liječenje, oporavak ili ladanje izvan biskupije, neka za to zamole svoga Ordinarija, naznačivši u molbi kako rok (otkada — dokle) tako i mjesto, gdje će boraviti.

2. Ordinariji imaju da točno ispituju i ocjene razloge, na osnovu kojih svećenik takav dopust traži; imaju i da ranije prosude vladanje molitelja, te da traženi dopust samo oprezno podijele.

3. Treba i da traže, da njihovi svećenici odaberu samo takova svratišta i domove, koji dolikuju božjim službenicima.

4. Pored toga imaju Ordinariji da imena tih svećenika što prije dojavu kuriji one biskupije, gdje će ovi boraviti, naznačivši kako dopusni rok (otkada — dokle) tako i svratište ili dom, gdje će stanovati.

5. Svećenici ovi, čim stignu u mjesto, gdje će boraviti, imaju se predstaviti u kuriji, ili, prema prilikama, pohoditi dekana odnosno župnika, koji će o tom izvjestiti svoga Ordinarija.

6. a) Ordinariji pako mjesta, kamo svećenici običavaju da dolaze radi liječenja, oporavka ili ladanja, imaju da nad njima bdiju marno i brižno, i to ili sami ili po svećenicima, kojima tu posebnu dužnost povjere: a služenju sv. mise neka ih ne pripuste, ako se ne pokoravaju gornjim propisima.

b) A da se ti svećenici lakše zadrže u zaptu, neka Ordinariji ustanove shodne kazne protiv onih, koji bi prouzročili sablazan ili isto počinili, što je njihovom stališu nedolično.

c) Mogu se i zaprijetiti suspenzijom latae sententiae onima, koji bi pohodili kazališta, kinematografe, plesove i druge ovakove svjetske priredbe (spectacula), ili bi odložili propisano duhovničko odijelo.

d) Imaju i da kaznama, prema ustanovama kanona, zaista kazne te svećenike, ako se ne bi pokoravali ovim propisima (Okružnice) ili drugim crkvenim zakonima.

e) O krivnji i kazni treba da marno izvijeste kuriju dotičnog svećenika, a po potrebi i samu ovu Kongregaciju (Concilii).

s) U toj stvari imaju Ordinariji da nadziru i redovnike, te da ih, ako pogriješe, kazne prema ustanovama kanona, a uz to da ih i prijave njihovim višim poglavarima.

NB. Dodajemo Okružnici neke naše opaske, koje smatramo potrebnima.

Suspensija l. sententiae, o kojoj govori Okružnica (t. 6. c.), je suspensija »a divinis« ili »ab ordine«, a nije suspensija »ab officio« ili »a beneficio«.

Zabranu polazjenja kazališta, kinematografa i t. d., o kojoj govori Okružnica (t. 6. c.), valja shvatiti u smislu Zakonika (kan. 140.: »Spectaculis, choreis et pompis quae eos dedecent, vel quibus clericos interesse scandalo sit, praesertim in publicis theatris, ne intersint«), jer Okružnica ne proširuje zabranu općeg prava nego ju samo naglašuje. No ako je gdje partikularnim pravom proširena zabrana općeg prava, veže ona i svećenike, koji se tamo na liječenju itd. nalaze, a Ordinarij može i tu proširenu zabranu providiti kaznom suspensije l. sententiae.

Okružnica (t. 6. c.) veli »si talarem vestem deponant«, a ne veli »si clericalem vestem deponant«, kako smo mi gore stavili. No očito je, da Okružnica misli na propisanu duhovničku nošnju, jer Zakonik (kan. 136, § 1.: »Omnes clerici decentem habitum ecclesiasticum, secundum legitimas locorum consuetudines et Ordinarii loci praescripta, deferant«) općenito ne propisuje talara, već upućuje glede duhovničke nošnje na zakonite običaje i biskupijske propise. Vidi se to i iz uvoda Okružnice, gdje se fraza »talari veste deposita« izjednačuje sa frazom »profanum omnino vestitum induere«.

V. Posveta ljudskog roda Presv. Srcu Isusovomu. Općim dekretom Congr. Indulgentiarum od 22. Aug. 1906. odredio je bio papa Pijo X., da se svake godine, na blagdan Presv. Srca Isusova, izvrši posveta ljudskog roda u svim župnim crkvama, a i drugima, gdje se taj blagdan slavi, pak je i propisao posebni obrazac za tu posvetu. Još je odredio, da se iza posvete imaju moliti litanije na čast presv. Srca Isusova.

Enciklikom »Quas primas« od 11. Dec. 1925. odredio je Papa Pijo XI., da se svake godine, zadnje nedjelje Oktobra, t. j. na blagdan Isusa Krista Kralja, obavi posveta ljudskog roda Presv. Srcu Isusovomu i to prema (novom) obrascu, što ga je Congr. Rituum svojim listom od 17. Octob. 1925. poslala Ordinarijima.

U vezi s tim upitana je Congr. Rituum: I. Mora li se i na blagdan Presv. Srca Isusova obaviti posveta, a ako se mora, po kojem obrascu? II. Moraju li se na blagdan Isusa Krista Kralja, pored posvete, izmoliti litanije Presv. Srcu Isusovom?

Kongregacija je dne 28. Aprila 1926. (A. A. S. XVIII, 319—320) odgovorila: I. Na blagdan Presv. Srca Isusova može se obaviti posveta, ali se ne mora obaviti; a ako se obavlja, treba uzeti (novi) obrazac propisan za blagdan Isusa Krista Kralja. II. Na blagdan

Isusa Krista Kralja moraju se, pored posvete, izmoliti i litanije Presv. Srcu Isusovomu.

VI. Zamjene u koru. Zakonik određuje u kan. 419, § 1.: »In ecclesiis in quibus non omnes simul choro intersunt, qui ad eum adstringuntur nequeunt per alium huic obligationi satisfacere, nisi in casibus particularibus, iusta ac rationabili de causa, et modo substitutus eodem tempore servitio chori non sit adstrictus, et sit in eadem ecclesia canonicus, si agatur de suplenda vice canonici, beneficiarius, si de beneficiari; qui vero ad chorum non adstringuntur, obligatione residendi in loco beneficii non tenentur per dies quibus a choro absunt«.

Na upit, da li je za ovakovu zamjenu potrebna dozvola sv. Stolice ili barem Ordinarija ili Kaptola, odgovorio je Odbor za autentično tumačenje kanona Zakonika (A. A. S. XVIII, 393) dne 25. Julia 1926.: »N e g a t i v e«. Ne treba dakle ničije dozvole.

VII. Povodom spora, koji je (kod nas) nastao o tome, da li se moraju Ordinariju polagati (godišnji) računi vrhu uprave imovinom (fundus, legata) redovničkih župa, zatraženo je rješenje od Odbora za aut. tumačenje kanona Zakonika. Taj je Odbor odgovorio (A. A. S. XVIII, 393) dne 25. Julia 1926.: »A f f i r m a t i v e«.

Po Zakoniku (kan. 1425, § 2) je redovnička ona župa, koja je punopravno (t. j. quoad spiritualia et temporalia) pripojena redovničkoj kući.

Upit i odgovor tiču se izuzetih redovničkih kuća (domus religiosorum exemptorum), jer se o drugim redovničkim kućama nije uopće moglo da razložno dvoji.

Odgovor Odbora temelji se na kan. 631, § 3 (»Quod attinet ad parochi vel vicarii religiosi remotionem a parocia, servetur praescriptum can. 454, § 5., et quod ad bona temporalia praescriptum can. 533, § 1, n. 4, et can. 535, § 3, n. 2«) u vezi sa kan. 533, § 1, n. 4. (»Pro pecuniae collocatione... praevium consensum Ordinarii loci obtinere tenentur: ...Religiosus quilibet, etsi Ordinis regularis alumnus, si pecunia data sit parociae vel missioni, aut religiosi intuitu parociae vel missionis«) i kan. 35, § 3, n. 2. (»Loci Ordinarius insuper esto cognoscendi: ...De administratione fundorum legatorumque de quibus in can. 533, § 1, n. 3, 4.«) Zakonika.

VIII. Sprečavanje crkvene jurisdikcije. Po kan. 2334, § 2 Zakonika (»Qui impediunt directe vel indirecte exercitium jurisdictionis ecclesisticae sive interni sive externi fori, ad hoc recurrentes ad quamlibet laicalem potestatem«) pada u izopćenje latae sententiae sv. Stolici na posebni način pridržano: tko utokom na koju god svjetovnu vlast izravno ili neizravno spriječi vršenje crkvene jurisdikcije bilo nutarnjeg bilo spoljašnjeg suda.

Na upit, da li za tu kaznu dostaje i bezuspješan utok, ili se pako traži uspješan utok, odgovorio je Odbor za aut. tumačenje kanona Zakonika (A. A. S., XVIII, 394) dne 25. Jula 1926.: »*Negative ad priam. partem. nisi in utroque ad secundam. firmo tamen praescripto can. 2235.*«

Ne dostaje dakle za kaznu kan. 2334, § 2 bezuspješan utok, već se traži uspješan utok, ali se bezuspješan utok može da kazni drugom primjerenom kaznom, ako je prouzročena kakova sablazan ili šteta.

Odgovor Odbora temelji se na kan. 2228. (»*Poena lege statuta non incurritur, nisi delictum fuerit in suo genere perfectum secundum proprietatem verborum*«) i kan. 2235. (»*Delictum frustratum aut conatus delicti, nisi tamquam distincta delicta lege plectantur, possunt congrua poena pro gravitate puniri, salvo praescripto can. 2213 § 3.*«) u vezi sa kan. 2213, § 3 (»*Ab omni imputabilitate liberatur qui sponte ab incepta delicti executione destiterit, si nullum ex conatu damnum aut scandalum ortum sit.*«) Zakonika.

IX. Gajenje katehitičke struke u sjemeništima. Listom kongregacije »*de Seminariis et de Studiorum Universitatibus*« od 8. Sept. 1926. (A. A. S. XVIII, 453—454) pozivlju se Ordinariji, neka bi se poskrbili, da se u njihovim sjemeništima, prema propisu Zakonika (can. 1365, § 3: »*Habeantur etiam lectiones de theologia pastorali, additis practicis exercitationibus praesertim de ratione tradendi pueris aliisque cathecismum...*«), marno gaji katehitička struka tako, da profesor pastirskog bogoslovlja drži česta predavanja o načinu katehizovanja mladeži i puka, a sami klerici da se praktično vježbaju u katehizovanju bilo u sjemeništu bilo u crkvi.

X. O vlasti biskupa obzirom na delegovanje nekih ovlaštenja (facultates), koja se tiču oproštenja (indulgentiae). Po Zakoniku (kan. 349, § 1, n. 1. u vezi sa kan. 239, § 1, n. 5.) mogu biskupi (rezidencijalni i naslovni) da svagdje, uz propisane obrede, blagoslove sa svima oproštenjima, što ih sv. Stolica običaje davati: krunice, križeve, medalje, kipove i od sv. Stolice odobrene škapulare; te škapulare mogu staviti na osobe tako, da se one nemoraju upisati u kazalo članova.

Već je dne 18. Jula 1919. Apostolska Penitencijarija izjavila, da biskupi ovo svoje ovlaštenje ne mogu habitualno delegovati svojim svećenicima.

Sada je pako Apostolska Penitencijarija upitana bila: 1. da li biskupi rečeno svoje ovlaštenje mogu da barem za pojedine slučajeve deleguju svojim svećenicima; 2. da li rečeno ovlaštenje, što ga imaju biskupi, pripada i njihovim generanim vikarima.

Na oba pitanja odgovorila je Apostolska Penitencijarija dne 10. Novembra 1926. (A. A. S. XVIII, 500): »*Negative*«.

Odgovor na 1. pitanje temelji se na kan. 210. Zakonika (*«Potestas ordinis, a legitimo Superiore ecclesiastico sive adnexa officio sive commissa personae, nequit aliis demandari, nisi id expresse fuerit jure vel indulto concessum»*).

Odgovor na 2. pitanje temelji se na tom, što se radi o povlastici, kakovu Zakonik daje kardinalima (kan. 239. § 1. n. 5) i biskupima (kan. 349. § 1, n. 1), a ne daje je generalnim vikarima.

Dva srpska udžbenika Psihologije.

Prof. Zimmermann.

Kad sam nakan da o toj temi iznesem svoje mišljenje, treba da ga iznajprije oslonim na fiksirane kriterije.

Za valjani se udžbenik traži 1. da je na savremenoj visini nauke, po svim rezultatima dosadanjeg istraživanja. Pri tome će se udžbenik ograničiti na osnovne poglede, koji su općeno usvojeni, ne ističući u kontroverznim pitanjima specijalnog autora mišljenja bez objektivnog referata ostalih.

Kod psihološkog udžbenika, i to za srednje škole — a samo takav držimo pred očima — posebice je pripaziti na eksperimentalno metodičke rezultate. Po dosadašnjem tipu prevladava u školskim knjigama čista psihologija, sa umetanjem fiziološke, i sa više manje eksperimentalno metodičkih osvrtâ. Pa kako je i po svom historičkom razvitku bila psihologija (ispred eksperimentalne) opazajno deskriptivna i ujedno eksplikativna (ne samo fiziološki!), tako je i u prirodi stvari osnovano, da se pokusno (eksperimentalno) istraživanje oslanja na poznavanje psihičkih pojava iz nepokusnog opažanja (= čista psihologija). Zato će se i u buduće držati udžbenici ovog smjera — a da ne ostanu isključivo pri njemu. Metodičkim napredovanjem psihologije revidirati će se starija psihološka shvaćanja, a cjelina će time zadobiti eksaktni karakter. Naučni je dakle cilj, da dak upozna naročito najnovije psihološke pravce. I tu se nameće pitanje: u kojoj mjeri i na koji način da se sa čistom psihologijom spoji eksperimentalna? Moglo bi se dati dvojako rješenje: da ostanu udžbenici uglavnom kao do sada, t. j. čisto opazajni, sa ponekim uputama u eksperimentalnom smislu; ili da se i u srednje škole zavede osim ovakog udžbenika još jedan posve eksperimentalne psihologije (s užim opsegom nego na pr. Radosavljevićev Uvod u eksp. psihologiju), koja bi se dala spojiti sa somatologijom (i biologijom) u zajednički obučni predmet »antropologiju«. Budući da ova podjela u našim školama još nije provedena, potrebno je zasad ostati kod dosadašnje kombinacije metodičkih puteva.